

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

УДК 351; 351.71/88 (477)

ШАУЛЬСЬКА ГАЛИНА МИКОЛАЇВНА

**ВЗАЄМОБУМОВЛЕНИЙ РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ЗАСАДАХ
ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

ЛЬВІВ – 2024

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті законодавства Верховної Ради України.

Офіційні опоненти:

доктор наук з державного управління, професор
ФІЛІПОВА Вікторія Дмитрівна,
Херсонський національний технічний університет,
завідувач кафедри державного управління і
місцевого самоврядування

доктор наук з державного управління, професор
ДАЦІЙ Надія Василівна,
Поліський національний університет
професор кафедри економічної теорії,
інтелектуальної
власності та публічного управління

доктор наук з державного управління, професор
БУРИК Зоряна Михайлівна,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
професор кафедри публічного управління та
адміністрування

Захист відбудеться «28» червня 2024 р. о 11:00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.27 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79013, Львів, вул. С. Бандери, 12, аудиторія 226).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська,1).

Учений секретар спеціалізованої вченої ради,
доктор філософії з публічного управління та
адміністрування, доцент
Д. 35.052.27

Юрій ДЗЮРАХ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ефективно функціонуюча система публічного управління зумовлює успішність більшості сфер нашого суспільства (зокрема і громадянського). Розвинене громадянське суспільство (ГС) – важлива ознака демократичної держави. Створити належні умови для того, щоб ГС стало справжньою рушійною силою державотворення, за участі якої Україна швидкими темпами перетворилася б у високорозвинену державу світу – важливе завдання сьогодення, яке стосується багатьох галузей знань, в тому числі й публічного управління. Одним із пріоритетних напрямів наукових розробок можна вважати пошук оптимального, гармонійного співвідношення участі держави у суспільних справах зі створенням інструментарію та комплексу таких механізмів взаємовідносин влади і суспільства, які б сприяли його розвитку. Тому розроблення та обґрунтування моделей і концепцій взаємообумовленого розвитку публічного управління, громадянського суспільства, які б відповідали потребам і вимогам української держави, можна вважати одними із головних етапів у реформуванні України.

Суспільний розвиток у всьому світі відбувається з фокусуванням та домінуванням людиноцентричної парадигми, яка передбачає створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захист прав, надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних послуг тощо. Визначення людини головною цінністю держави, а, отже, й інвестиції в людину, її освіту, культуру, дозвілля тощо в розвинених країнах вже давно стало пріоритетом. Інтелект і знання людини – важливий ресурс, який визнаний у всьому світі, але поки ще не створено механізм для його формування у нашій державі, у цьому напрямі українське суспільство відстає від європейських держав. Людиноцентризмом наповнені пропозиції автора щодо моделі і концепції функціонування п'ятирівневої моделі публічного управління (в центрі якої громадянин/людина); рекомендації щодо удосконалення комплексу механізмів взаємодії влади і суспільства, а також пропозиції щодо перетворення «навздогінної» моделі розвитку в українську модель громадянського суспільства.

Зазначеній проблематиці присвячено чимало наукових праць. Так, багатоманітний спектр питань публічного управління та адміністрування, зокрема: концепцій, моделей, механізмів управління, трансформаційних процесів системи урядування і основних проблем, значення місцевого самоврядування, багаторівневого управління, мережевого управління розкривають у наукових роботах такі дослідники, як: В. Авер'янов, М. Баймуратов, О. Батанов, Т. Бельська, О. Білик, В. Борденюк, З. Бурик, К. Ващенко, В. Воротін, Л. Гаєвська, І. Грицьак, І. Дегтярєва, Ю. Дзюрах, В. Засадко, М. Іжа, Н. Калашник, В. Карковська, М. Карпа, А. Коваленко, К. Колесникова, А. Колодій, О. Красівський, І. Кресіна, В. Куйбіда, Н. Лікарчук, І. Лопушинський, А. Мацюк, І. Мищак, Л. Муркович, Р. Овчаренко, І. Парубчак, В. Пасічник, П. Петровський, В. Погорілко,

Н. Подольчак, Ж. Поплавська, О. Пухкал, А. Пухтецька, О. Руденко, С. Серьогін, О. Скрипнюк, О. Соснін, В. Толкованов, О. Федорчак, О. Худоба, В. Цветков, О. Червякова, В. Шаповал, М. Юрченко, О. Ярмиш та багато інших науковців. Уваги заслуговують роботи: Вудро Вільсона, Анрі Файоля, Леонарда Уайта, Честера Барнарда, Герберта Саймона, Дуайта Уалдо, Мишеля Крозье, Пітера Друкера, Уільяма Нісканена, Ендрю Далшира, Джеймса Марча, Йохана Олсена, Девіда Осборна, Теда Геблера та інші.

Громадянське суспільство та його інститути досліджують такі науковці, як: Т. Андрійчук, В. Барков, М. Бойчук, О. Білоусов, Г. Васильєв, Л. Вінокурова, В. Воднік, О. Волянська, Н. Дацій, А. Карась, А. Коваленко, А. Колодій, Т. Котенко, В. Кравчук, І. Кресіна, А. Крусян, А. Кудряченко, Б. Кузьменко, О. Лотюк, М. Михальченко, Т. Мотренко, Н. Оніщенко, А. Одинцова, М. Орзіх, С. Петков, В. Погорілко, В. Полохало, О. Пухкал, Т. Розова, Ф. Рудич, П. Рабінович, С. Рябов, О. Скрипнюк, О. Токовенко, В. Ткаченко, Ю. Тодика, В. Федоренко, В. Філіппова, Г. Щедрова та інші. Серед зарубіжних дослідників: Ненсі Розенблюм, Джон Кін, Роберт Патнем, Джеффри Александер, Ернест Андре Геллнер. Питання законодавчого забезпечення розвитку громадянського суспільства висвітлюють у працях такі науковці, як: М. Баймуратов, А. Коваленко, І. Кресіна, Н. Оніщенко, О. Петришин, О. Скрипнюк, Ю. Шемшученко та інші.

Разом із тим, аналіз засвідчив, що сучасна управлінська система, попри її перманентне реформування, й досі не задовольняє потреб суспільства, не забезпечує умов і для повноцінного розвитку громадянського суспільства. В державі поки не створена ефективна модель публічного управління з комплексом механізмів зворотного зв'язку між органами публічної влади та суспільством, які б забезпечили стабільний, поступальний розвиток держави, і громадянського суспільства зокрема. Отже, існує потреба подальших наукових розробок.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. За своїм змістом і спрямованістю тема дисертаційного дослідження пов'язана з реалізацією положень Конституції України, законів України, постанов, указів та розпоряджень: Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки: Указ Президента України від 27.09.2021 р. № 487/2021; Про схвалення Стратегії сталого розвитку «Україна–2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р., № 5/2015(чинна); Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України» від 03.11.2010 р., № 996; Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695; Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р., № 722/2019; Деякі питання реформування державного управління України: Стратегія реформування

державного управління України на 2022–2025 роки та план заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 р. № 831.

Дисертаційне дослідження виконано у відділі проблем розвитку національного законодавства Інституту законодавства Верховної Ради України в межах науково-дослідної роботи за темою: «Стратегія розвитку законодавства України» (державний реєстр. № 0103U007975).

Мета і завдання дослідження. Метою наукової роботи є: розроблення та обґрунтування на засадах людиноцентризму моделей і концепцій публічного управління та громадянського суспільства для забезпечення їх взаємообумовленого розвитку, а також розроблення рекомендацій щодо удосконалення комплексу механізмів взаємодії влади і суспільства.

Відповідно до поставленої мети у дисертаційній роботі було сформульовано та вирішено такі завдання:

- вивчити становлення та розвиток концептуальних положень публічного управління в контексті людиноцентризму;
- дослідити зарубіжний досвід та структуру механізмів публічного управління та їх структури в контексті взаємодії з громадянами;
- узагальнити функції, ознаки розвитку громадянського суспільства та механізми взаємодії громадянського суспільства та влади;
- навести характеристику трансформацій сучасної системи публічного управління України в організаційному та нормативно-правовому аспектах;
- оцінити потенціал сучасних вертикальних та горизонтальних механізмів взаємодії інституцій влади і ГС;
- розробити та обґрунтувати з урахуванням людиноцентричної парадигми багаторівневу модель та концепцію публічного управління на основі людиноцентризму;
- запропонувати напрямки імплементації європейських підходів у систему публічного управління України в контексті людиноцентризму;
- сформувати на основі концепту «територіальна громада України» оновлення комплексу механізмів взаємодії влади і суспільства (з уведенням механізмів прямої дії).

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі взаємодії публічного управління та громадянського суспільства в Україні.

Предметом дослідження є взаємообумовлений розвиток публічного управління та громадянського суспільства на засадах людиноцентризму в Україні.

Методи дослідження використано з урахуванням теми, мети та завдань дисертаційної роботи. Методологічною основою дослідження є система загальнонаукових, філософських і спеціальних методів, застосування яких забезпечило об'єктивний, всебічний аналіз досліджуваного предмету, достовірність отриманих результатів. У процесі дослідження застосовувалися такі методи: пошуково-бібліографічний для систематизації наукових праць з теми дисертаційного дослідження; діалектичний – до розуміння сутності формування механізмів, які забезпечують взаємообумовлений розвиток

системи публічного управління та громадянського суспільства; теоретичного пошуку: теоретичний аналіз джерел і нормативної документації; системного аналізу: за допомогою якого розкрито основні напрями наукової думки щодо розвитку концепцій, моделей, генезису публічного управління, громадянського суспільства, а також комплексу механізмів публічного управління та адміністрування; логіко-семантичний: для удосконалення понятійно-категоріального апарату, зокрема, термінів і понять («громадянське суспільство» та інші); порівняльно-правовий: для дослідження правових та організаційних засад формування громадянського суспільства, публічного управління (державного управління, місцевого самоврядування), пошуку напрямів удосконалення правових та інституційних механізмів їхньої взаємодії; метод статистичних та експертних оцінок застосовувався при виявленні ключових аспектів проблеми, перспектив взаємообумовленого розвитку ПУ та ГС; методи моделювання і прогнозування: для розроблення та обґрунтування п'ятирівневої моделі публічного управління, української моделі громадянського суспільства, визначення етапів перетворень та системи індикаторів; метод узагальнення: для формулювання напрямів та шляхів модернізації системи державного управління та місцевого самоврядування, визначення алгоритму перетворень. Комплексне застосування у роботі різних методів спрямовується системним і структурно-функціональним методами, що дають можливість дослідити проблему в єдності та цілісності.

Джерельну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові документи, що регулюють діяльність інститутів публічної влади; офіційні статистичні матеріали державної служби України; законодавчі й нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Президента України; офіційні матеріали міністерств; наукова і довідкова література з досліджуваної проблематики; матеріали вітчизняних та зарубіжних періодичних видань; ресурси мережі Інтернет; праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених; досвід особистої професійної діяльності автора.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є комплексним, системним дослідженням в галузі публічного управління щодо вирішення проблеми удосконалення процесів реформування системи державного управління, місцевого самоврядування та формування громадянського суспільства. У процесі дослідження автором було одержано такі найбільш суттєві наукові результати, що розкривають його особистий внесок у розробку досліджуваної теми та характеризують новизну роботи:

вперше:

– розроблено п'ятирівневу теоретичну модель та концепцію публічного управління, в центрі уваги якої громадянин, сутність якої визначається суспільним системним врядуванням, управлінською діяльністю як суспільної координації, яка робить можливим колективні дії (органів влади, інститутів громадянського суспільства та громадян) через колективно прийняті рішення цими суб'єктами у вертикальному і горизонтальному вимірі і на

субнаціональному рівні представлені органи місцевого самоврядування з виконавчими комітетами (інститути префектури передбачені для перехідного періоду) – 1 рівень: громадянин; 2 рівень: ТГ, старостат (село, селище, місто); 3 рівень: місцева Рада депутатів з виконавчим комітетом (сільська, селищна, міська рада; та рівень району: р/р); 4 рівень: регіональна (обласна) Рада депутатів з виконавчим комітетом; 5 рівень: центральні органи влади; враховано особливості, притаманні українському суспільству, які закладені в основу моделі;

– сформовано модель трансформації від «навздогінної» до української моделі ГС, яка передбачає три основні етапи: I етап – виявлення наслідків, детермінованих радянським минулим для їх подолання; II етап – синергія влади і суспільства у визначених напрямках; III етап – перманентна реалізація комплексу завдань щодо формування української моделі ГС за розробленою системою індикаторів. На кожному етапі – здійснення моніторингу процесу трансформацій;

удосконалено:

– структуру механізмів публічного управління в контексті взаємодії з громадянами, як цілісної системи управлінського, адміністративного впливу суб'єктів управління (органів державної влади різних рівнів) на об'єкти управління (явища, процеси, сфери) із залученням та взаємодією з інститутами громадянського суспільства та їх окремим горизонтальним впливом на ці процеси, врахування інтересів та потреб громадськості при виробленні державної політики та її реалізації за допомогою правового, нормативного, фінансового та інформаційного механізмів із застосуванням організаційно-управлінських; економічних; соціальних; психологічних (пропагандистських) методів впливу задля досягнення цілей державної політики. до структури механізмів публічного управління можемо віднести: правовий, нормативний, фінансовий та інформаційний механізми. До поширених методів управління виділимо: організаційно-управлінські; економічні; соціальні; психологічні (пропагандистські).

– запропоновано напрямки імплементації європейських підходів (Good governance, «багаторівневого управління», «New Public Management») у систему публічного управління України в контексті людиноцентризму за допомогою реалізації принципів: відкритості, участі, підзвітності, ефективності, узгодженості; визначено систему форм оптимізації публічного управління в умовах людиноцентризму на основі європейського досвіду, що включають: впровадження нових органів публічної влади з визначеними повноваженнями; усунення дублювання функцій; зменшення витрат; оновлення комплексу механізмів взаємодії влади і суспільства з уведенням механізмів прямої дії у напрямках: «людина – територіальна громада країни»; «людина – територіальна громада»; «людина – район»; «людина – регіон» та інші;

– систему модернізації сучасної моделі громадянського суспільства, яка ґрунтується на культурно-історичних, національно-етнічних та соціально-економічних особливостях українського суспільства. Удосконалено систему

індикаторів нової моделі: розвинуті інститути демократії; правова захищеність громадян; конкуренція інститутів, структур, суспільних груп населення тощо; визнання та забезпечення широкого спектру прав і свобод людини; вільне формування громадської думки, її плюралізм; високий рівень громадянської культури й освіти населення; багатокладна економіка; питома та визначальна вага у суспільстві середнього класу; розвинена система самоврядування (впровадження багаторівневого урядування); переважання соціальної політики у діяльності держави;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат у сфері публічного управління в контексті людиноцентризму щодо трактування сутностей наступних понять: «державне управління», «публічне адміністрування» та «публічне управління», «механізми публічного управління», механізми публічного управління», «механізми взаємодії громадськості з органами публічної влади», «громадянське суспільство», «публічне управління в умовах людиноцентризму», яке визначено, як діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування (як система), громадських (неурядових) організацій, фізичних осіб (з розширенням та поглибленням форм участі громадян в управлінні державою, зі створенням громадянам умов та можливостей для повноцінної реалізації) та інших суб'єктів ГС різних рівнів з метою вирішення питань суспільного значення в найрізноманітніших сферах і галузях відповідно до демократично визначених механізмів;

– пріоритетні аспекти реалізації реформ у сфері публічного управління в контексті реалізації концепції людиноцентризму: ресурсного забезпечення та сталості фінансування реформи; продовження запровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ); подальше удосконалення механізмів узгодженості та координації державної політики на політичному рівні; спроможності до формування державної політики на адміністративному рівні; професійного рівня організації та проведення конкурсів на посади державної служби; визначення функції суб'єктів формування та реалізації політики; продовження оптимізації функцій забезпечення діяльності міністерств;

– принципи реформування системи публічного управління та формування сучасного громадянського суспільства, що дало можливість визначити основні проблеми взаємозв'язку влади і суспільства, згрупувати їх для вироблення заходів щодо подальшої модернізації сучасних вертикальних і горизонтальних комунікативних механізмів, а також відповідного корегування реформаційних заходів, передбачених урядовими концепціями та стратегіями (Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки; Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки; Стратегією реформування державного управління України на 2022–2025 роки та ін.).

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їхнього використання для подальших наукових розробок та реформування держави.

У науково-дослідницькій сфері – висновки проведеного дослідження доповнюють і розвивають основні теоретичні положення з питань розвитку публічного управління, громадянського суспільства, формуючи нову вихідну базу подальших наукових досліджень.

У правотворчості – висновки та положення дисертаційної роботи можуть бути покладені в основу системної нормативної бази щодо розвитку громадянського суспільства країни, регламентації механізмів його взаємодії з органами публічної влади, при підготовці законів та інших нормативно-правових актів або змін до них.

В освітній діяльності – положення і висновки дисертації можуть бути використані для підвищення рівня фахової підготовки, правової культури посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, представників громадськості та інститутів громадянського суспільства при розробці та викладанні спеціальних курсів, лекцій з підвищення кваліфікації, а також при підготовці навчальних програм, посібників і підручників.

Розроблені й науково обґрунтовані в дисертації концептуальні положення, висновки та рекомендації можуть бути враховані органами публічної влади у практичній діяльності щодо налагодження взаємовідносин з громадянами та інститутами громадянського суспільства, а також стати основою оптимізації, їх скоординованої роботи в контексті подальшого розвитку публічного управління та громадянського суспільства.

Запропоновані концепції, моделі, схеми комунікацій, концептуальні таблиці можуть використовуватися фахівцями, науковцями та громадськістю для корегування розроблених заходів щодо подальшого реформування системи публічного управління.

Основні наукові положення, рекомендації, висновки, пропозиції, отримані в дисертаційному дослідженні, були враховані та використані: Львівською обласною радою (довідка від 27.03.2024 р. № 02-х-487); Департаментом економічної політики Львівської обласної державної адміністрації (довідка від 25.03.2024 р. № 2-12/228); Виконавчим комітетом Червоноградської міської ради Червоноградського району Львівської області (довідка від 25.03.2024 р. № 696/1); Тростянецькою сільською радою Стрийського району Львівської області (довідка від 26.03.2024 р. № 114); Виконавчим комітетом Яворівської міської ради Львівської області (довідка від 19.12.2023 р. № 8690); Асоціацією органів місцевого самоврядування «Київська обласна асоціація сільських та селищних рад» (довідка від 07.06.2023 р. № 0007/023); Волноваською районною радою Донецької області (довідка від 16.05.2023 р. № 01/22-96); Виконавчим комітетом Шепетівської міської ради Хмельницької області (довідка від 23.05.2023 р. № 03-55/1872).

Особистий внесок здобувача. Наукове дослідження взаємообумовленого розвитку публічного управління та громадянського суспільства на засадах людиноцентризму в Україні, як окремої наукової проблеми, виконано дисертантом самостійно, з використанням останніх досягнень галузі науки публічного управління.

Теоретичні положення та висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора у сфері теорії та практики формування публічного управління, громадянського суспільства аналізу відповідної вітчизняної та зарубіжної літератури, а також нормативно-правової бази, що регулює окремі питання проблематики.

При використанні наукових доробків інших учених для обґрунтування власних міркувань автора на них зроблено відповідні посилання.

Вірогідність одержаних результатів дослідження забезпечується ґрунтовністю і чіткістю теоретичних і методологічних вихідних позицій визначеної проблематики, орієнтацією на сучасні досягнення державного управління, економіки, соціології, філософії, політології; використанням комплексу взаємодоповнюючих методів і прийомів, адекватних меті, завданням, загальній логіці дослідження; дотриманням вимог моделювання; поєднанням кількісного і якісного аналізу дослідницьких матеріалів.

Апробація результатів дослідження. Основні наукові положення дисертаційного дослідження обговорювалися на міжнародних, всеукраїнських, науково-практичних конференціях, науково-методологічних семінарах і «круглих столах», зокрема: XVIII Міжнародному науковому конгресі «Публічне управління XXI століття: світові практики та національні перспективи» (м. Харків, 2018 р.); щорічній Всеукраїнській науково-практичній конференції «Публічне врядування в Україні: стан, виклики та перспективи розвитку» (м. Київ, 2018 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика сучасної науки» (м. Київ, 2018 р.); Міжнародній науковій конференції «Ключові питання освіти та науки: перспективи розвитку для України та Польщі: Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Stalowej Woli (м. Стальова Воля Республіка Польща, 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Людина і закон: публічно-правовий вимір» (м. Дніпро, 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові системи суспільства: сучасні проблеми та перспективи розвитку» (м. Львів, 2018 р.); науково-практичній конференції Інституту законодавства Верховної Ради України «Антикорупційне законодавство України: проблеми забезпечення ефективності» (Київ, 2018 р.); науково-практичній конференції Інституту законодавства Верховної Ради України «Національна безпека: моніторинг реалізації законодавства України» (Київ, 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій» (м. Київ, 2019); на науково-методичних доповідях «Тенденції розвитку освітнього процесу у сфері державного управління в Україні та в країнах ЄС» (м. Воломін, Республіка Польща, 2019 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Наука, освіта, суспільство: інструменти і механізми сучасного інноваційного розвитку» (м. Київ, 2019 р.); XIX Міжнародному науковому конгресі «Публічне управління XXI століття: синтез науки і практики» (м. Харків, 2019); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи» (м. Дніпро, 2019 р.); Міжнародній науково-

практичній конференції «Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності» (м. Львів, 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Права людини та проблеми організації і функціонування публічної адміністрації в умовах становлення громадянського суспільства в Україні» (м. Запоріжжя, 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку» (м. Київ, 2019 р.); XX Міжнародному науковому конгресі «Публічне управління XXI століття: портал можливостей» (м. Харків, 2020 р.); III Міжнародному літньому науковому симпозіумі «Інноватика в сучасній освіті та науці: теорія, методологія, практика» (м. Одеса, 2020 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі: (м. Київ, 2020 р.); Науково-практичній конференції «Цифрова Україна: конституційно-правова модель» (м. Київ, 2020 р.); XXI Міжнародному науковому конгресі «Публічне управління XXI століття: погляд у майбутнє» (м. Харків, 2021 р.); Науково-практичній конференції «Здобутки та перспективи розвитку конституціоналізму в Україні» (м. Київ, 2021 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Наука, технології, інновації: світові тенденції та регіональний аспект» (м. Одеса, 2021 р.); Науково-практичній конференції «Новітні орієнтири кодифікаційної діяльності» (м. Київ, 2021 р.); Науково-практичній конференції «Інформаційні технології в системі виконавчої влади. «Держава у смартфоні» (м. Київ, 2021 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі» (м. Київ, 2022 р.); Науково-практичній конференції «Законодавче забезпечення формування та реалізації державної політики України в умовах воєнного стану» (м. Київ, 2022 р.); Науково-практичній конференції «Організаційно-правове забезпечення управлінської діяльності органів публічної влади в умовах воєнного стану» (м. Київ, 2023 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, практика» (м. Київ, 2023 р.).

Публікації. Основні положення і результати дисертації викладено автором у 68 наукових публікаціях, з них одна одноособова монографія, 17 статей у наукових фахових виданнях України, 3 у зарубіжних виданнях, зареєстрованих у міжнародних наукометричних базах, 3 статті у виданнях, що включені до наукометричних баз даних Scopus / Web of Science та 44 апробації результатів дослідження на конференціях та науково-практичних заходах.

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації зумовлена її метою, поставленими завданнями, логікою проведення дослідження. Дисертація складається зі вступу, 5 розділів, висновку, списку використаних джерел (до кожного розділу) загалом – 546 найменувань, а також додатків. Загальний обсяг дисертації становить 436 сторінок, з яких 351 основного тексту. Робота містить 48 рисунків (концептуальні схеми, діаграми), таблиці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначено ступінь її наукової розробленості, сформульовано мету, основні завдання, об'єкт та предмет дослідження, розкрито теоретичні та методологічні основи, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, вказуються положення, що складають наукову новизну, наукове та практичне значення дисертаційної роботи, наводяться відомості щодо апробації та публікації результатів дослідження, зазначається структура та обсяг роботи.

У першому розділі **«Становлення та розвиток концептуальних положень публічного управління в контексті людиноцентризму»** досліджено детермінанти формування понятійно-категоріального апарату, сутнісні ознаки та співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування» та «публічне управління» (в тому числі відповідних механізмів), сформульовано базові визначення (як синтез наукової думки) з короткими характеристиками, які використані для розробки майбутньої концепції та конструювання моделі публічного управління.

Аналіз сутності «державного управління», «публічного управління», «публічного адміністрування» як явищ, їхнього понятійно-категоріального апарату засвідчив, що трансформація системи державного управління в публічне управління та адміністрування – результат вікових поетапних еволюційних процесів суспільств західних країн. Україна, здобувши незалежність тридцять років тому, долає такі процеси за лічені роки. Таким чином, досвід та кращі практики зарубіжних країн необхідні для імплементації (з адаптацією) їх в систему публічного управління України.

Дослідження основних західних концепцій, історії їх формування, змістовних складових та відмінностей, дозволило сформулювати декілька висновків: по-перше, концепції публічного управління та адміністрування Західних країн потребують постійного наукового вивчення як досвід, зважаючи на перманентний розвиток цих країн у напрямку розширення публічного управління, лібералізації державної влади, партисипативної демократії, партнерської взаємодії між владними структурами на всіх рівнях управління; по-друге: концепції «належного врядування», «багаторівневого управління», «Європейського адміністративного простору» (з адаптацією їх елементів) потрібно продовжувати імплементувати в українську систему управління; по-третє, врахування потребують чинники гетерогенності та партикуляризму, що відображені у концепціях організації публічного управління європейських країн, і такі принципи, як: участь громадян в управлінні, верховенство закону, прозорість системи управління, чутливість до потреб громадян, орієнтація на згоду, справедливість, результативність і дієвість, підзвітність громадськості, стратегічне бачення перспектив, етична поведінка, компетентність та спроможність, новаторство та відкритість до змін тощо.

З'ясовано, що акцентами уваги у дослідженні мають бути аспекти, які концептуально можна вкласти так: продовження впровадження у систему

публічного управління України кращих європейських практик врядування; налагодження між суспільством і державою взаємодії, співробітництва та поділу відповідальності; формування власної концепції ефективного багаторівневого управління; за умов, коли державні структури ініціюють та забезпечують процес розв'язання суспільних проблем і виступають у ролі посередника, надаючи суспільству можливість діяти самостійно, – створюються чинники розвитку феномену громадянського суспільства.

Дослідження світових моделей та механізмів публічного управління (детермінантів їх становлення та розвитку, сутнісних складових структури, базових характеристик, синтезу ідей формування понятійно-термінологічного апарату) дозволило сформулювати такі висновки. По-перше: розробка (конструювання) ефективною моделі, від будови якої залежить система управління в державі, з комплексом дієвих механізмів взаємодії влади і суспільства – потреба задля економічного та демократичного розвитку України. По-друге, Західні країни пройшли еволюцію розвитку до таких моделей як «New Public Management» (NPM – «нове суспільне управління», «новий публічний менеджмент» або «новий державний менеджмент») та «Good Governance» (GG – «ефективне управління», «належне управління»), при цьому моделюючи і розвиваючи власну модель з використанням загальних підходів, принципів та положень зазначених моделей. Отже, Україні також необхідно зважати на власні історичні, національні, політичні та культурні особливості. По-третє, поряд із синтезуванням концептуальних засад кращих світових моделей для формування нової моделі управління, одночасно потрібно вирішувати і важливе завдання – підготовку комплексу механізмів взаємодії суспільства і влади (з удосконаленням існуючих та конструюванням нових) (Рис.1.).

За відсутності науково-теоретичної єдності щодо дефініцій «механізми державного управління, «механізми публічного управління» та «механізми публічного адміністрування», було використано синтез ідей наукової думки для формулювання визначень та сутнісних складових механізмів публічного управління, комплексного механізму публічного адміністрування з видами механізмів; трактування поняття «механізму» з урахуванням різних підходів (механізми-зряддя, механізми-системи, механізми-процеси), в тому числі, особливостей побудови.

Сучасна управлінська модель з можливостями всебічного залучення інститутів ГС та особистої участі громадян у процесах публічного управління, синергія міжінституційної співпраці, демократизація з постійним підвищенням

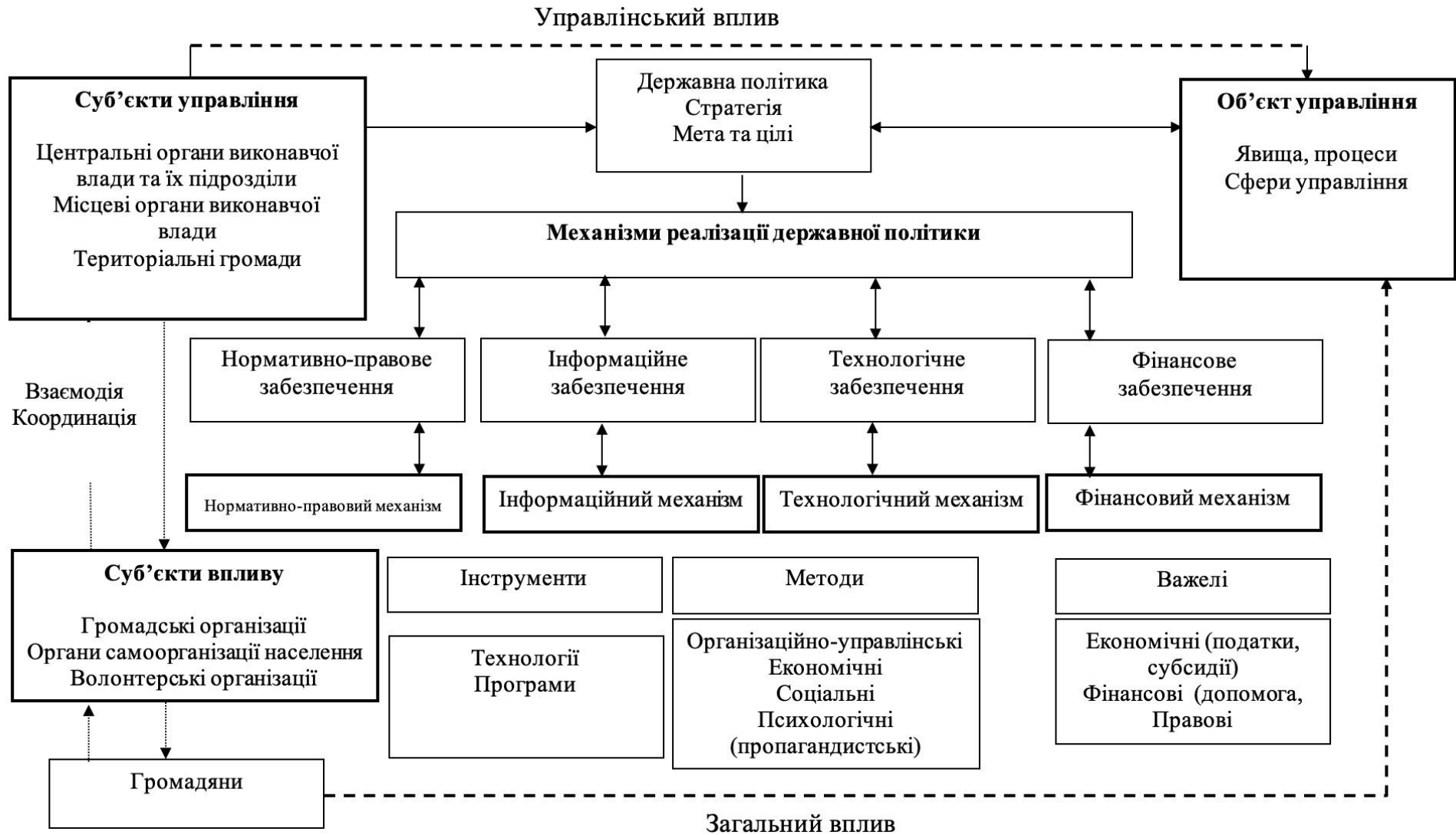

Рис. 1. Механізми публічного управління та їх структура в контексті взаємодії з громадянами

Джерело: власна розробка автора

дієвості комплексу публічних механізмів, має задовольнити потребу суспільства у створенні ефективної системи публічного управління.

У другому розділі **«Теоретико-методологічні засади розвитку громадянського суспільства, його поліаспектний зміст»** розглянуто світовий досвід щодо розвитку громадянського суспільства; досліджено формування його ідеї, основні поняття, ознаки, різновиди; проаналізовано еволюцію розвитку, генезис концепцій, основні відомі моделі.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що незважаючи на глибоке вивчення окремих складових багатопланової проблематики громадянського суспільства, комплексної наукової праці, яка б розкрила потенціали громадянського суспільства і публічного управління України на засадах людиноцентризму, зокрема з урахуванням історичного та зарубіжного досвіду, динамічних змін, які відбуваються у нашому суспільстві, з визначенням майбутньої концепції і моделі публічного управління та ГС, не було здійснено.

За відсутності науково-теоретичної єдності щодо визначення «громадянського суспільства», категорію ГС розглянуто з інституціональної, соціально-функціональної та людиноцентричної точок зору; за домінантами відносин, що виникають між різними суб'єктами ГС; сформульовано головні ознаки, за якими характеризується рівень розвитку ГС. Визначення базових понять та сутнісних характеристик ГС забезпечило формулювання майбутньої концепції та конструювання моделі.

Дослідження зарубіжного досвіду засвідчило, виникнення ідея громадянського суспільства відноситься до античних часів, десятки століть вона трансформувалася: змінювалися поняття ГС, визначалися нові ознаки і характеристики різновидів, що відбувається й досі. Враховуючи, що і держава, і громадянське суспільство виникають та існують завдяки наявності одне одного, але, чим більшим є вплив державної влади на ГС (інститути та окрему особу), тим більшого занепаду ГС зазнає, отже, винайти модель гармонійного співвідношення участі держави у суспільних справах, є одним із ключових завдань.

Враховуючи, що розроблення концепції і моделі розвитку ГС має передбачати врахування власного історичного досвіду, оскільки століття тому були закладені витоки процесів, які відбуваються в українському суспільстві сьогодні, зроблено аналіз основних історичних подій, які відбулися на землях України, починаючи з античної давнини і до набуття Україною незалежності. Аналіз за періодами: античних часів, Київської Русі (поч. з IX ст.), Козацької доби (XV ст. – XVIII ст.), дорадянський і радянський періоди (1922 – 1991 рр.), і проголошення України незалежною державою. Так, по-перше, встановлено передумови міцного демократичного підґрунтя нашої держави; по-друге, узагальнено приклади демократичних елементів, механізмів дії самоорганізуючих та самоврядних структур, які необхідні для існування ГС на всіх етапах (крім радянського); по-третє, визначено, що еволюція ГС України – складний багатовіковий процес з періодами піднесення, майже повної ліквідації

(знищення) його ключових суб'єктів, елементів та чинників розвитку, і новим етапом відродження; по-четверте, доведено, що через роз'єднаність українських земель на різних етапах історичного розвитку, ключові елементи ГС не сформувалися в цілісну модель, як це відбулося в більшості розвинених держав світу.

Дослідження сутнісних домінант основних теорій і концепцій громадянських суспільств дозволило виділити декілька ключових аспектів, які важливо враховувати у процесі формування умов для розвитку ГС, адже в залежності від концепції, яка закладена в основу ГС, створюватиметься і модель подальшого розвитку держави та суспільства. Аналізом з'ясовано: ідеї, що ГС – сфера відмінна від держави, виникли ще в античні часи, однак тривалий час домінувала теорія, що держава і суспільство єдине ціле, з одночасним формуванням двох тенденцій: консервативної і ліберальної (домінантом першої є: «інтереси особистості повністю підпорядковані інтересам держави»; другої – «рівномірна взаємодія і поєднання інтересів особи та держави»).

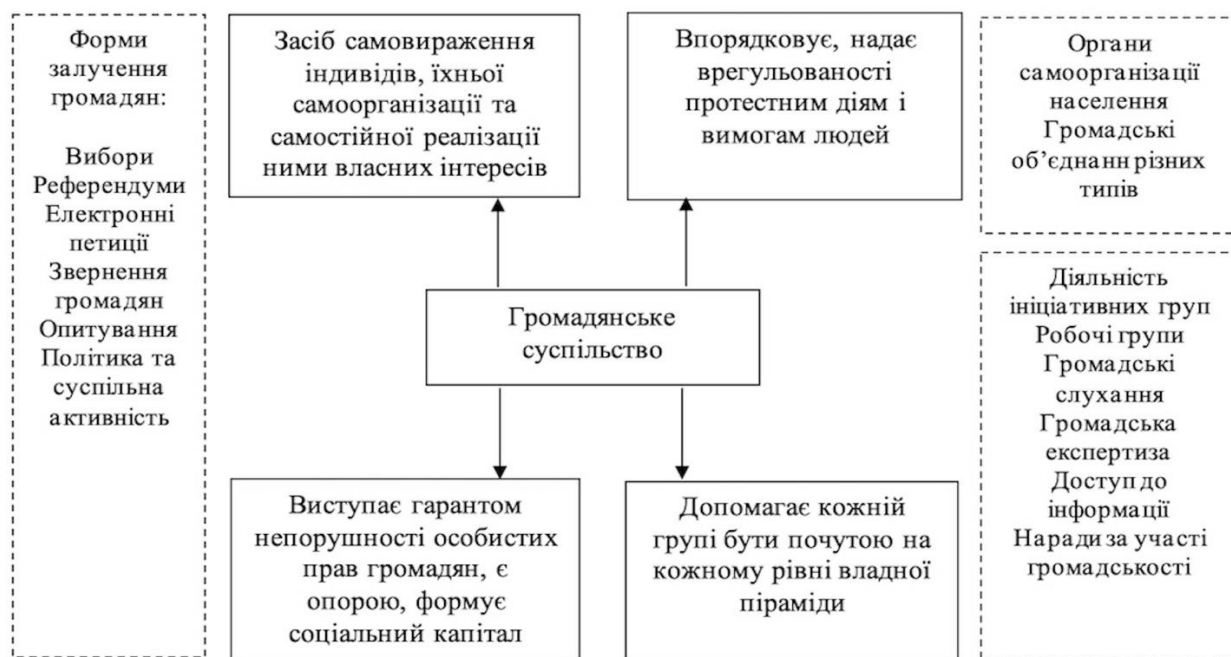

Рис. 2. Основні функції громадянського суспільства в контексті взаємодії з органами влади

Джерело: власна розробка автора

Аналіз сутнісних ознак громадянських суспільств у напрямках консервативної та ліберальної тенденцій дозволив аргументувати: 1) правова демократична соціальна держава – результат багатовікового розвитку суспільства, де свобода людини, її соціально-економічні, політичні, культурні права забезпечуються шляхом постійної активної участі ГС у державно-політичних процесах (Рис.2); 2) ГС – джерело, ресурс і показник демократичної правової соціальної держави з критеріями розвитку: економічного, політичного

і соціокультурного рівнів; 3) попри переваги концепції лібералізму, варто враховувати, що ГС на «Заході» створювалися протягом тривалого історичного періоду, еволюційно розвиваючись з архаїчних інститутів, тому ГС, що формуються в пострадянських державах відрізнятимуться; 4) ГС в Україні у завершеній своїй моделі може мати відмінності від суспільств західного лібералізму (і це було враховано для подальшого дослідження), а домінантами впливу є: історичні особливості і національні традиції; принципи індивідуалізму, а не колективізму.

Зважаючи на змістовні відмінності концепцій і моделей, категорію громадянського суспільства було досліджено за класифікаціями площини взаємовідносин влади та ГС, що дозволило виділити наступні акценти: по-перше, не існує універсальної моделі, яку можна було б використати в Україні (оскільки окремі елементи ГС, що існували в різні періоди розвитку на території України, в цілісну модель не оформилися); по-друге: Україна, яка за класифікацією відноситься до суспільств з «навздогінною» моделлю, має ГС з такими характеристиками, як: політизованість громадського життя, домінування ролі інтелігенції (духовно-інтелектуальної еліти), суспільство з недостатнім рівнем участі ГО та інші, з кардинальними змінами в діяльності ГС після російського вторгнення 24 лютого 2022 р.

Аналіз моделей за домінантою взаємовідносин влади та громадянського суспільства, дозволив розвинути види та запропонувати наступну класифікацію: відповідно до активності ГС; за історичним способом формування; за рівнем участі в управлінні; відсутності взаємодії; за рівнем впливу держави; за функціями інститутів ГС; за рівнями управління; за рівнем свободи і правового забезпечення; в залежності від типу політичного режиму; за виміром «колективізм-індивідуалізм»; відповідно до ролі держави та участі громадськості; за розміром фінансування і рівнем державного впливу.

Аналіз конструювань (моделей) та їх змістовних характеристик дав змогу визначити концептуальні орієнтири для розроблення власної моделі з імовірним високим рівнем розвинутого ГС. А проаналізований досвід інших держав застосовуватиметься з урахуванням української сучасності, історичних традицій та власного менталітету, як засадничий базис ГС. Аргументовано, багатопланова проблематика громадянського суспільства набуває все більшої актуальності в умовах реформування, пошуків та розробки моделі публічного управління України.

У третьому розділі **«Організаційно-правові засади реформування системи публічного управління»** здійснено аналіз ключових напрямів реформування системи публічного управління в організаційно-правовому аспекті, а саме: трансформаційних процесів і основних проблем в сучасній системі публічного управління; місцевого самоврядування як домінанти в моделі публічного управління; функціональності вертикальних і горизонтальних механізмів взаємодії влади та громадянського суспільства, тобто важливих складових проблематики.

Дослідження реформаційних процесів і основних проблем в сучасній системі публічного управління засвідчило: ухваленням стратегій, концепцій, законів і підзаконних актів детерміновано процеси змін у більшості сфер суспільства, у тому числі діяльності ГС.

Аналіз результативності впровадження стратегічних документів, які зумовили напрями реформ у сфері місцевого самоврядування, показав: з 2014 р. в Україні здійснено два ключові етапи реформи МС та територіальної організації влади (утворено 1469 ТГ і 136 районів); їх реалізація дозволила закласти основи децентралізованої держави зі спроможним МС та ефективною територіальною організацією влади; аналіз виявив і проблемні аспекти: – необхідність чіткого алгоритму моніторингу (за визначеними індикаторами), систематичного оприлюднення звітів; формулювання рекомендацій щодо змін процесу та імплементації на кожному етапі реформи; відповідальності за нереалізовані заходи; перманентного долучення інститутів ГС до всіх етапів.

У напрямі реформування державного управління аналіз показав: синергію дій уряду і ГО, що є показником функціонального процесу розвитку та покращення системи управління. У поєднанні урядових дій та критики ГО генеруються чинники для формування і розвитку ГС в Україні. Аналіз дозволив виділити і проблемні аспекти реалізації реформи, систематизувавши їх за блоками: 1) стосовно впровадження реформи – необхідність підвищення ефективності координації; ресурсного забезпечення та сталості фінансування реформи; комунікації; продовження запровадження сучасних ІКТ; 2) формування, координації та стратегічного планування – подальше удосконалення механізмів узгодженості та координації державної політики на політичному рівні; спроможності до формування державної політики на адміністративному рівні; удосконалення механізмів узгодженостей між плануваннями уряду та плануваннями бюджетних видатків; 3) розвитку державної служби та управління персоналом – перманентне підвищення спроможностей до управління персоналом на державній службі; професійного рівня організації та проведення конкурсів на посади державної служби; подальше удосконалення механізмів системи оцінювання результатів діяльності державних службовців, узгодженості з цілями уряду та між різними категоріями державної служби; дієвості системи професійного розвитку державних службовців всіх категорій; 4) реформування ЦОВВ – розмежування політичних та адміністративних функцій на рівні міністерств; визначення функції суб'єктів формування та реалізації політики; продовження оптимізації функцій забезпечення діяльності міністерств.

Аналізом стратегічних документів з'ясовано переваги і недоліки засад сучасної концепції та моделі публічного управління, яка формується під впливом внутрішніх суспільно-політичних і зовнішніх чинників, що дозволило сформулювати власні пропозиції.

Дослідження стану місцевого самоврядування як домінанти в моделі публічного управління, засвідчило: 1) місцеве самоврядування потребує перманентної наукової уваги протягом всього періоду реформування з метою виявлення і сучасних сутнісних ознак, і проблемних аспектів.

Рис. 3. Механізми взаємодії органів влади та громадянського суспільства

Джерело: власна розробка автора

2) аналізом з'ясовано: з 2014 року в Україні було закладено основи нової моделі функціонування МС, проте не впроваджений повністю новий функціонально-процедурний та адміністративний комплекс; здійснено етап формування взаємопов'язаної системи територіальних громад (ТГ) і районів. 3) дієвість системи МС характеризують правова, організаційна та фінансова автономії (самостійності) ОМС. За такими критеріями було виявлено: реформа децентралізації позначилась на всіх основних функціях ОМС (зокрема, бюджетних і організаційно-правових), наповнивши їх змістом нової якості; ОМС відновлюють роботу, як передбачено базовими основами МС. Серед проблемних аспектів: ефективне використання коштів ОМС; кадрові ресурси; впровадження перспективних місцевих програми соціально-економічного розвитку; усунення елементів радянської системи: бюрократії, дублювання функцій тощо. 4) сучасні процеси реформ системи МС ускладнені суспільно-політичними подіями. В умовах воєнного стану, законодавчих змін, забезпечується адаптація компетенцій ОМС до здійснення нормативного регулювання, прийняття рішень у взаємодії з ТГ та ОГС, збереження конституційних засад МС.

Вважаючи, що місцеве самоврядування для майбутньої моделі публічного управління України має домінуюче значення, його потрібно реформувати в дієве і ефективне, модель очистити від елементів «радянської системи». ОМС мають набути ознак спроможності (правової, фінансової, організаційної), – такі чинники дозволять повноцінно створити багаторівневу модель публічного управління з людиною у центрі уваги. Піднесення значення людини, особистості відповідає історичним, етнічним і соціокультурним особливостям України, людиноцентричній парадигмі сучасності. Усвідомлення особистої причетності до створення загального добробуту, змінює людину на соціальну активну особистість, концентрація у суспільстві таких особистостей трансформує його у ГС.

Дослідження функціональності сучасних вертикальних і горизонтальних механізмів (основних і актуальних) співпраці органів влади з інститутами ГС (Рис.3.), зокрема таких, як: механізм реалізації виборів; створення та діяльності консультативно-дорадчих органів при органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування та інших, – дозволило виділити як позитивні зміни у динаміці їхнього розвитку й удосконалення, так і проблемні аспекти. Аналіз засвідчив, що співпраця влади з інституціями ГС стала більш активною: від використання експертного потенціалу ОГС для розв'язання актуальних питань, до залучення їх органами влади до розробки нормативно-правових актів. Серед проблемних залишаються такі аспекти взаємодії, як: відкритість та політична незалежність ОГС; узгодженість інтересів; взаємна відповідальність щодо розв'язання суспільно значущих питань; підвищення результативності впливу громадських консультативно-дорадчих органів на ухвалення рішень; недостатній рівень комунікативних, професійних, фахових навичок у представників обох сторін тощо.

Аргументовано, що в перехідний період від однієї моделі публічного управління до більш ефективної необхідно приділяти увагу питанням

функціональності як основних (механізмів прямого народовладдя: виборів, місцевих референдумів тощо), так і сучасних вертикальних і горизонтальних механізмів взаємодії влади і ГС з метою їх корегування та удосконалення.

У четвертому розділі **«Аналіз чинників формування сучасного громадянського суспільства в Україні»** здійснено дослідження домінантів впливу на його розвиток, сутнісних характеристик; основних проблем формування; нормативно-правових основ розвитку ГС.

Аналізом основних факторів впливу на розвиток сучасного ГС в Україні, його змістовних та сутнісних характеристик, було визначено як ключові аспекти для подальшого вивчення, так і проблеми ГС, які потребують окремого дослідження, а за наявними характеристиками з'ясувати етап розвитку ГС, використовуючи класифікатори, які були розглянуті раніше. Аналіз стану ГС в Україні за такими критеріями розвитку як: економічний, політичний і соціокультурний, дозволив виділити наступне:

Економічний стан держави детермінує ключові процеси розвитку ГС. Формування індивіда, вільного громадянина-власника залежить від таких чинників: 1) рівня економічного розвитку держави; 2) кількості у громадян власних проблем соціально-економічного характеру; 3) свободи вибору діяльності, можливості економічної самореалізації (на що вплинуло незавершеність земельної реформи протягом двадцяти років). Економічні детермінанти також вплинули на формування в ГС ознак, які були домінуючими тривалий час: соціальна роз'єднаність, амбівалентність та безвідповідальність громадян. Модель постіндустріального суспільства, притаманна Західним державам, в Україні представлена лише окремими елементами.

Аналіз розвитку ГС за політичним критерієм виявив: 1) наявність проблемних чинників щодо свободи та демократії в Україні; 2) з одного боку – роз'єднаність суспільства, що ускладнена недовірою громадян до окремих інституцій держави, ГО, політичних партій та лідерів, а з іншого (водночас) – самоорганізованість, консолідація та згуртованість, як реакція на повномасштабне вторгнення рф (24.02.2022 р.); 3) недостатній розвиток політичного плюралізму (механізм стримувань і противаг); 4) повільні темпи політичної структуризації суспільства; 5) незавершеність процесів багатопартійності та партійних систем. Формування політичної нації та національної ідеї – одні з важливих атрибутів, які під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників трансформуються у сучасному ГС.

За соціокультурним критерієм ГС характеризується такими сутнісними ознаками як: 1) поліконфесійністю та багатоманітністю релігійного життя; 2) створенням умов для формування ідеологічного та релігійного плюралізму (з умовами правого врегулювання); 3) створенням автокефалії УПЦ як ядра об'єднання православних інститутів; 4) недостатнім рівнем свободи слова у суспільстві, зумовленим як суб'єктивними, так і об'єктивними чинниками впливу, в тому числі, залежності ЗМІ від фінансово-олігархічних кіл.

Дослідженням з'ясовано, за наявними характеристиками сучасне ГС в Україні знаходиться в стадії активного розвитку і за класифікацією належить до суспільств «навздогінного розвитку», в системі публічного управління відіграє одну з ключових ролей.

Аналіз проблемних явищ, які є факторами впливу на розвиток сучасного ГС в Україні, дозволив систематизувати та концептуально виділити ключові аспекти, які можна визначити як деконструктивні у формуванні ГС: суспільно-політична нестабільність (домінантами є: розчарування громадян у окремих інституціях державної влади, ГО, політичних партіях та лідерах); відсутність традицій демократичної культури, наявність залишків патерналізму, «радянського менталітету», сподівання на «сильного лідера», який має розв'язати проблеми суспільства; нестабільність довіри громадян до інституцій влади; неврегулювання системного моніторингу діяльності ГО; повільне формування політично вагомий та відповідальної еліти, домінування кланових інтересів на верхівці політичної піраміди; тривалий вплив олігархічних фінансово-політичних кіл на розвиток свободи слова та незалежних ЗМІ; наявність серед громадян настроїв пригніченості, незначущості й відчуженості від держави; низький рівень середнього класу, матеріальна нестабільність, значний розрив між бідним і заможним населенням; високий рівень корупції в Україні; відсутність перманентності законодавчого процесу, як «чутливе» реагування на потреби ГС (включаючи гармонізацію законодавства України із законодавством ЄС).

Аргументовано: дослідження проблемних явищ, які впливають на розвиток сучасного ГС в Україні, має бути безперервним процесом, зважаючи на динамічність його формування; розвитку ГС необхідно сприяти, генеруючи та формуючи стимулюючі чинники та механізми, розв'язуючи проблеми, поєднуючи синергію різних рівнів управління й самоуправління. В умовах формування засад публічного управління (внаслідок децентралізації) ГС має бути у спектрі уваги для створення ефективної моделі з дієвими механізмами взаємодії влади і суспільства.

Аналіз нормативно-правового забезпечення, як основи розвитку ГС в Україні, дозволив їх згрупувати і охарактеризувати за двома періодами: з часу набуття Україною незалежності й після 2013 р., коли у розвитку ГС відбулися динамічні зміни, а серед домінуючих ознак були проявлені: згуртованість, консолідація, самоорганізація, здатність суспільства відповідати на виклики часу.

Дослідження базових нормативно-правових актів, як складової комплексної проблематики, дозволило визначити чинники проблемних явищ ГС і організаційно-правові напрями їх розв'язання. З'ясовано, подальшої законодавчої уваги потребують напрями роботи щодо: подолання залишків патерналізму, «радянського менталітету», у тому числі підвищенням інституційних спроможностей ГС; перманентний процес удосконалення

інструментарію та механізмів підвищення довіри громадян до інституцій влади; подолання наслідків домінування кланових інтересів на верхівці політичної піраміди; усунення впливу олігархічних фінансово-політичних кіл на розвиток політичної системи, свободи слова та незалежних ЗМІ; подолання корупційних чинників в Україні; перманентне законодавче реагування на потреби ГС (включаючи гармонізацію законодавства України із законодавством ЄС).

Синтез результатів досліджень, отриманих у попередніх розділах, у п'ятому розділі «**Нова парадигма розвитку публічного управління та громадянського суспільства в Україні**», дав змогу запропонувати нову модель і сформулювати концепцію публічного управління як основ для розвитку громадянського суспільства в Україні на засадах людиноцентризму, що забезпечить їх взаємообумовлений розвиток; запропонувати і оновлений комплекс механізмів публічного управління з імплементацією європейських підходів та принципів; сформулювати алгоритм перетворення ГС від «навздогінної» до української моделі.

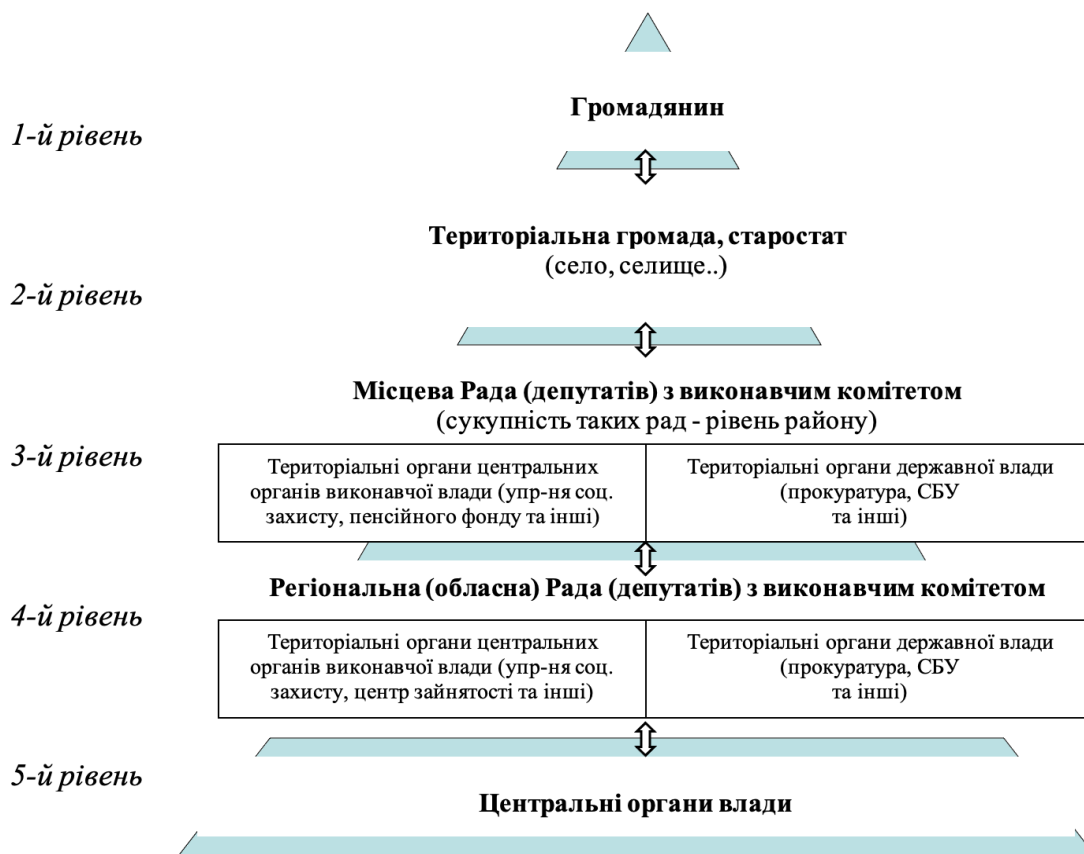

Рис. 4. П'ятирівнева модель публічного управління

Джерело: власна розробка автора

Обґрунтовано, нова модель публічного управління повинна бути багаторівневою з комплексом ефективних механізмів зворотного зв'язку між різними рівнями влади, між владою і суспільством, владою і людиною для

сприяння розвитку ГС як домінуючого компонента демократичної, економічно міцної та політично стабільної держави. З урахуванням таких чинників була запропонована п'ятирівнева модель та концепція публічного управління, в центрі уваги якої – громадянин, а на субнаціональному рівні діють ОМС з виконавчими комітетами (Рис. 4.).

Інститути префектури передбачені для перехідного періоду (Рис. 5.). Модель надає можливість: оптимізувати систему управління; впровадити нові органи публічної влади на 3, 4-му рівнях, що дозволить усунути дублювання функцій, зменшити витрати тощо; оптимально розподілити компетенції між різними рівнями влади; розширити участь суб'єктів у виробленні суспільних рішень; покращити комунікацію; спростити законодавство; оновити комплекс горизонтальних та вертикальних механізмів, що дозволяє концепт «територіальної громади України». Модель і концепцію п'ятирівневого публічного управління мають наповнити європейські принципи «Good Governance», з урахуванням чинників гетерогенності та партикуляризму.

Рис. 5. 3-й і 4-й рівень моделі публічного управління (для перехідного періоду)

Джерело: власна розробка автора

Змістовно концепцію п'ятирівневого публічного управління визначено як: суспільне системне врядування, управлінська діяльність як суспільна координація, яка робить можливим колективні дії (органів влади, інститутів громадянського суспільства та громадян) через колективно прийняті рішення цими суб'єктами у вертикальному і горизонтальному вимірі. Визначено і чинники впливу на якість функціонування моделі.

Трансформація діючої системи публічного управління передбачає подальше удосконалення форм та інструментів взаємодії органів влади й інститутів ГС (Таблиця 1), модернізацією, оновлення комплексу механізмів (Рис. 6.). Алгоритм функціонування п'ятирівневої моделі дозволяє запропонувати нові підходи до розв'язання завдання, а використання європейського досвіду (імплементатії у концепцію та комплекс механізмів публічного управління принципів відкритості, участі, підзвітності, ефективності, злагодженості тощо), – оновити правила і процеси в управлінні.

Доведено, що впровадження нової п'ятирівневої моделі публічного управління дозволить: 1) модернізувати комплекс вертикальних та горизонтальних механізмів публічного управління та публічного адміністрування, удосконаливши механізмами прямої дії: «людина – ТГ»; «людина – ТГ(с/р, селищ/р, м/р, район)»; «людина – регіон»; «людина – ТГ України», які створюють умови для розкриття потенціалу громадянина (індивіда); а також оновити функціонуючі механізми: ТГ – ЦОВВ; с/р, селищ./р, м/р (район) – ЦОВВ та інші, – створюючи умови для участі всіх учасників процесу; 2) розширити коло суб'єктів публічного управління для забезпечення активної, всебічної взаємодії у виробленні спільних результативних рішень; 3) спростити діюче законодавство, тим підвищити його доступність більшому колу учасників; 4) створити умови для повноцінного розвитку ГС в Україні.

Таблиця 1

Форми та інструменти взаємодії органів влади та інститутів громадянського суспільства в сучасних умовах

№пп	Інструменти онлайн комунікації	Комунікація особиста та неособиста громадян з владою	Взаємодія громадян з органами влади	Співдія громадян, громадських організацій та органів влади
1	Громадянин отримує інформацію про діяльність ПС з зовнішніх джерел	Громадянин комунікує з представниками влади у різний спосіб	Громадяни залучаються для дорадництва та експертної допомоги	Спільна діяльність або діяльність, зорієнтована на спільний результат
2	Саміти	Опитування	Громадська експертиза	Партнерство у проєктах
3	Запити публічної інформації	Зустрічі	Громадські ради	Діяльність органів самоорганізації населення
4	Звіти про діяльність	Аналіз громадської думки	Експертні комісії	-
5	Прес-релізи	Публічні звіти з обміном думками	Публічні консультації	-
6	Електронні петиції	-	Громадські обговорення	-

Джерело: власна розробка автора

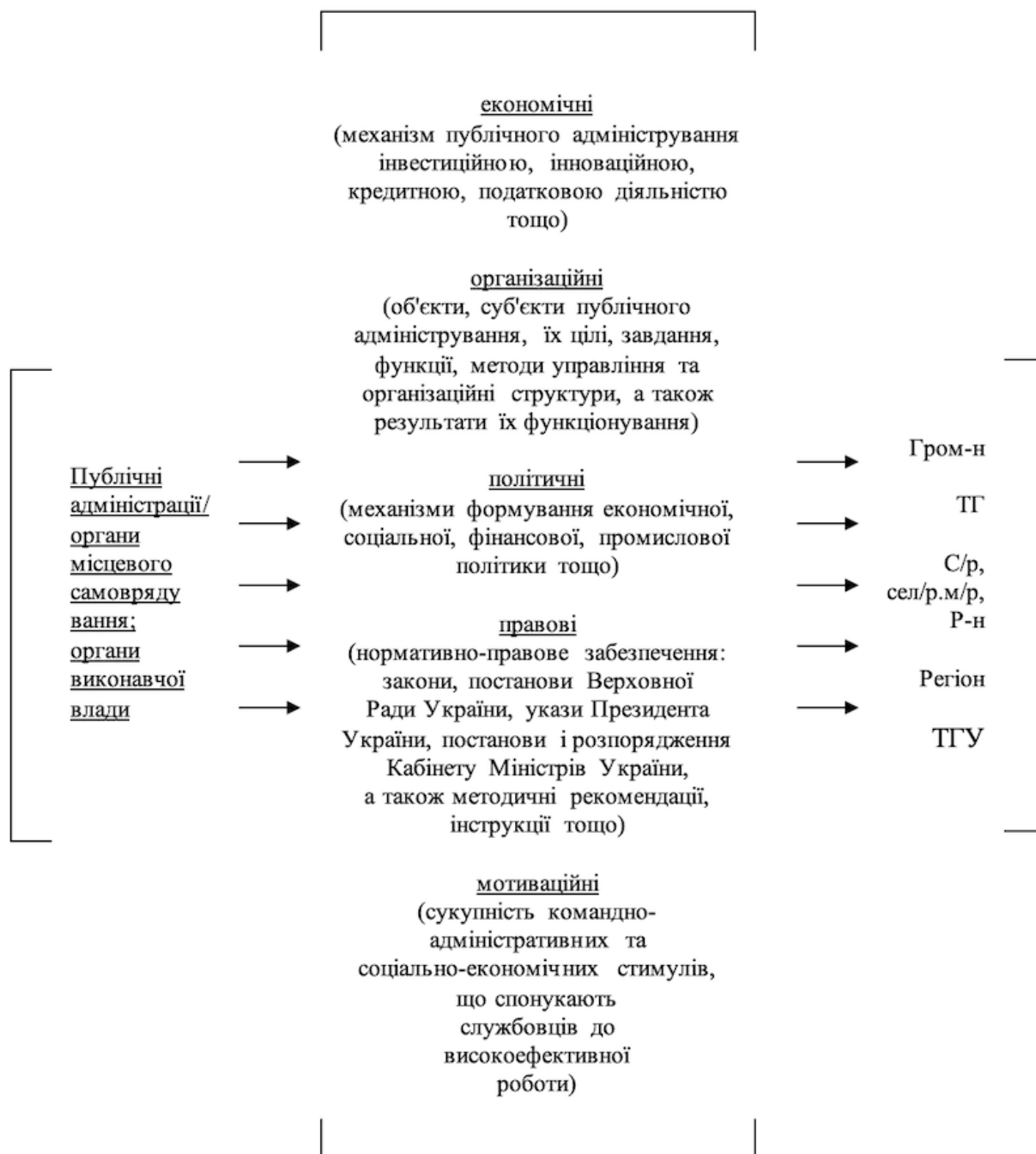

Рис. 6. Схема комплексного механізму публічного адміністрування

Джерело: власна розробка автора

Трансформацію від «навздогінної» до української моделі ГС викладено у послідовність дій за трьома етапами: I етап – виявлення наслідків, детермінованих радянським минулим для їх подолання (Рис. 7.); II етап – синергія влади і суспільства у визначених напрямках (Рис.8.); III етап – перманентна реалізація комплексу завдань щодо формування української моделі ГС (Рис. 9.).

На кожному етапі – здійснення моніторингу процесу трансформацій. Участь влади у справах суспільства представлена у гармонійному співвідношенні, що є важливою умовою для розвитку ГС (його інститутів).

Рис. 7. Перший етап – подолання наслідків «навздогінної» моделі розвитку

Джерело: власна розробка автора

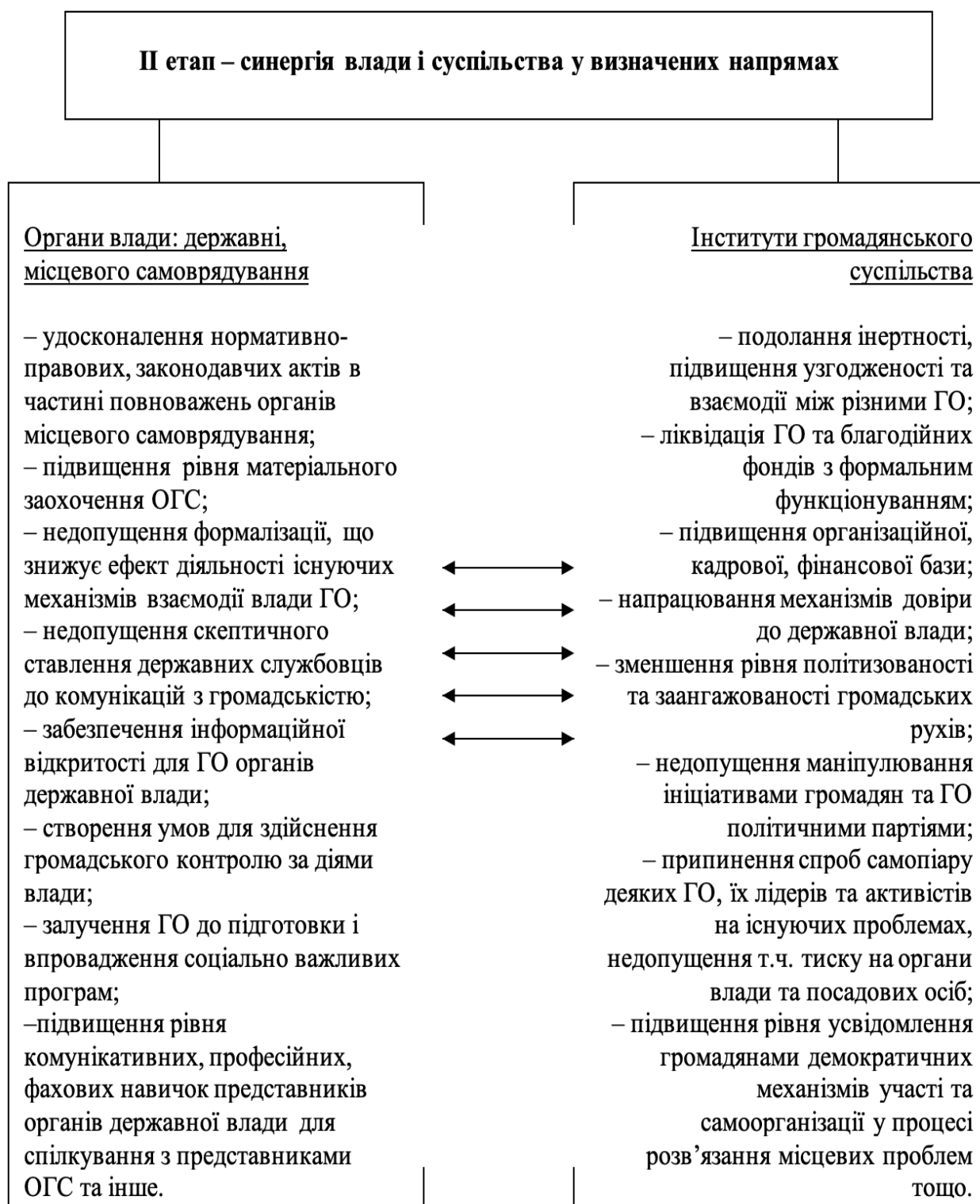

Рис. 9. Другий етап – налагодження синергійної взаємодії для переходу від «навздогінної» моделі розвитку

Джерело: власна розробка автора

Враховуючи, що західні держави динамічно розвиваються, а отже «навздогінний» процес не повинен перетворитися у перманентний, акцентовано: розвиток демократичної європейської України власний, а досвід інших держав є орієнтиром та системою індикаторів.

Рис. 9. Третій етап переходу від «навздогінної» моделі ГС та формування української моделі ГС

Джерело: власна розробка автора

На засадах наукових джерел аргументовано – українська модель ГС створюється з урахуванням культурно-історичних, національно-етнічних та

соціально-економічних особливостей розвитку українського суспільства. У центрі уваги – громадянин (вільний індивід-власник), від якого вибудовується і вся система публічного управління.

Серед сутнісних ознак ГС визначено: розвинена система інститутів демократії; правова захищеність громадян; конкуренція інститутів, структур, суспільних груп населення; визнання та забезпечення широкого спектру прав і свобод людини; вільне формування громадської думки, її плюралізм; високий рівень громадянської культури й освіти населення; багатокладна економіка; питома та визначальна вага у суспільстві середнього класу (40-70%); розвинена система самоврядування; переважання соціальної політики у діяльності держави (підвищення економічної ефективності та загального добробуту).

Сформульовано і функціональні ознаки українського ГС, як: засіб самовираження індивідів, їхньої самоорганізації та самореалізації власних інтересів; гарант непорушності особистих прав громадян; упорядковує, регулює суспільні напруження, негативні настрої та дії громадян; допомагає представникам кожної групи інтересів бути представленими на кожному рівні владної піраміди; це суспільство рівних можливостей, а відносини ГС і влади побудовані на принципах індивідуалізму, а не колективізму. ГС України – рушійна сила державотворення, спрямована на перетворення України у високорозвинену державу світу.

ВИСНОВКИ

У результаті комплексного дослідження взаємообумовленого розвитку публічного управління та громадянського суспільства на засадах людиноцентризму отримано результати, відповідно до поставлених мети та завдань, які дають підстави для формулювання низки висновків, пропозицій та рекомендацій наукового та практичного значення.

1. Вивчено становлення та розвиток концептуальних положень публічного управління в контексті людиноцентризму. Сформовано детермінанти формування понятійно-категоріального апарату, сутнісні ознаки та співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування» та «публічне управління», «механізми ДУ», «механізми ПУ» та «механізми ПА». Публічне управління в умовах людиноцентризму визначено, як діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування (як система), громадських (неурядових) організацій, фізичних осіб (з розширенням та поглибленням форм участі громадян в управлінні державою, зі створенням громадянам умов та можливостей для повноцінної реалізації) та інших суб'єктів ГС різних рівнів з метою вирішення питань суспільного значення в найрізноманітніших сферах і галузях відповідно до демократично визначених механізмів. Трансформація концепцій публічного управління в сучасних умовах здійснювалась від «менеджеризму» і «неоменеджеризму», «належного врядування» (Good governance), «багаторівневого управління», «Європейського

адміністративного простору», формування моделей «New Public Management» (NPM – «нового суспільного управління», «нового публічного менеджменту»).

2. Досліджено зарубіжний досвід та структуру механізмів публічного управління та їх структури в контексті взаємодії з громадянами, що надало змогу з'ясувати кращі європейські практики для формування власної моделі та концепції ефективного багаторівневого управління (з дієвим комплексом механізмів взаємодії суспільства і влади); створення чинників для розвитку феномену ГС на засадах людиноцентризму. Визначено, що до структури механізмів публічного управління можемо віднести: правовий, нормативний, фінансовий та інформаційний механізми. Серед поширених методів управління виділимо: організаційно-управлінські; економічні; соціальні; психологічні (пропагандистські). Сутність «механізмів публічного управління в контексті взаємодії з громадянами» може визначатись як цілісна система управлінського, адміністративного впливу суб'єктів управління (органів державної влади різних рівнів) на об'єкти управління (явища, процеси, сфери) із залученням та взаємодією з інститутами громадянського суспільства та їх окремим горизонтальним впливом на ці процеси, врахування інтересів та потреб громадськості при виробленні державної політики та її реалізації за допомогою правового, нормативного, фінансового та інформаційного механізмів із застосуванням організаційно-управлінських; економічних; соціальних; психологічних (пропагандистських) методів впливу задля досягнення цілей державної політики.

3. Узагальнено функції, ознаки розвитку громадянського суспільства та механізми взаємодії громадянського суспільства та влади. Визначено основні функції громадянського суспільства в контексті взаємодії з органами влади: засіб самовираження інтересів індивідів, їхньої самоорганізації та самостійної реалізації ними власних інтересів; урегульованості діям і вимогам громадян; гарантування непорушності особистих прав громадян; допомога в реалізації прав громадян. Серед механізмів взаємодії громадянського суспільства та влади визначено: інформаційний обмін – комунікація; співдія; взаємообумовлений розвиток; представництво; політична участь і вплив; партнерство та взаємодія. Форми залучення громадян до системи публічного управління: вибори; референдуми; електронні петиції; звернення громадян; опитування; політика та суспільна активність; діяльність ініціативних груп. Запропоновано систему модернізації сучасної моделі громадянського суспільства, яка ґрунтується на культурно-історичних, національно-етнічних та соціально-економічних особливостях українського суспільства; запропоновано систему індикаторів нової моделі: розвинуті інститути демократії; правова захищеність громадян; конкуренція інститутів, структур, суспільних груп населення тощо; визнання та забезпечення широкого спектру прав і свобод людини; вільне формування громадської думки, її плюралізм; високий рівень громадянської культури й освіти населення; багатокладна економіка; питома та визначальна вага у суспільстві середнього класу; розвинена система самоврядування (впровадження багаторівневого урядування); переважання соціальної політики у діяльності держави.

4. Наведено характеристику трансформацій сучасної системи публічного управління України в організаційному та нормативно-правовому аспектах. Встановлено, що в Україні запроваджено ряд трансформацій, що зорієнтовані на впровадження принципів людиноцентризму: реформа децентралізації, реформа системи державного управління, що веде до покращення конкурентоспроможності та ефективності управління державою. Відзначено прогрес щодо підвищення прозорості формування державної політики, що може вказувати на більш відкритий та раціональний підхід до системи публічного управління. Проте, цих заходів є недостатньою для того, щоб діяльність системи управління була ефективною. Встановлено, що Індикатор ефективності діяльності уряду в Україні у 2022 р. був найнижчим серед усіх європейських держав (33,02), як і показник регуляторної якості роботи (40,57). Упродовж 2023 р. в Україні також спостерігався значний спад рівня довіри громадян до ключових інститутів влади, як видно з результатів дослідження, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології. Виділено ряд пріоритетних аспектів реалізації реформ у сфері публічного управління в контексті реалізації концепції людиноцентризму: ресурсного забезпечення та сталості фінансування реформи; продовження запровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ); подальше удосконалення механізмів узгодженості та координації державної політики на політичному рівні; спроможності до формування державної політики на адміністративному рівні; професійного рівня організації та проведення конкурсів на посади державної служби; визначення функції суб'єктів формування та реалізації політики; продовження оптимізації функцій забезпечення діяльності міністерств.

5. Оцінено потенціал сучасних вертикальних та горизонтальних механізмів взаємодії інституцій влади і ГС. Проаналізовано функціональність сучасних вертикальних і горизонтальних механізмів (основних і актуальних) співпраці органів влади з інститутами ГС, зокрема таких, як: механізм реалізації виборів; створення та діяльності консультативно-дорадчих органів тощо, що дозволило виділити як позитивні зміни у динаміці їхнього розвитку й удосконалення, так і проблемні аспекти. Аналіз засвідчив, взаємодія влади з інституціями ГС стала більш активною: від використання експертного потенціалу ОГС для розв'язання актуальних питань, до залучення їх органами влади до розробки нормативно-правових актів. Серед проблемних залишаються такі аспекти взаємодії, як: відкритість та політична незалежність ОГС; узгодженість інтересів; взаємна відповідальність щодо розв'язання суспільно значущих питань; підвищення результативності впливу громадських консультативно-дорадчих органів на ухвалення рішень; недостатній рівень комунікативних, професійних, фахових навичок у представників обох сторін тощо. Аргументовано, у перехідний період від однієї моделі публічного управління до більш ефективної необхідно приділяти увагу питанням функціональності як основних, вже відомих (механізмів прямого народовладдя: виборів, місцевих референдумів тощо), так і нових механізмів взаємодії влади і ГС з метою їх корегування та удосконалення. Визначено принципи

реформування системи публічного управління та формування сучасного громадянського суспільства, що дало можливість виділити основні проблеми взаємозв'язку влади і суспільства, згрупувати їх для вироблення алгоритму подальшої модернізації сучасних вертикальних і горизонтальних комунікативних механізмів, а також відповідного корегування реформаційних заходів, передбачених урядовими концепціями та стратегіями (Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки; Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки; Стратегією реформування державного управління України на 2022–2025 роки та ін.);

6. Розроблено та обґрунтовано з урахуванням людиноцентричної парадигми багаторівневу модель та концепцію публічного управління на основі людиноцентризму. У моделі і концепції адаптовано європейські принципи «Good Governance», враховано чинники гетерогенності та партикуляризму. Сутність концепції п'ятирівневого публічного управління визначено як: суспільне системне врядування, управлінська діяльність як суспільна координація, яка робить можливим колективні дії (органів влади, інститутів громадянського суспільства та громадян) через колективно прийняті рішення цими суб'єктами у вертикальному і горизонтальному вимірі. В центрі моделі – громадянин, а на субнаціональному рівні діють ОМС з виконавчими комітетами. Інститути префектури передбачені для перехідного періоду. За допомогою п'ятирівневої моделі запропоновано нові підходи до модернізації комплексу механізмів публічного управління, а використання європейського досвіду (імплементативних принципів відкритості, участі, підзвітності, ефективності, злагодженості тощо) дозволяє оновити правила і процеси в управлінні. Доведено, впровадження нової моделі дозволить: оновити комплекс вертикальних та горизонтальних механізмів публічного управління та публічного адміністрування, удосконаливши *механізмами прямої дії*: «людина – ТГ»; «людина – ТГ (с/р, селищ/р, м/р, район)»; «людина – регіон»; «людина – ТГ України», які створюють умови для розкриття потенціалу громадянина (індивіда); а також оновити функціонуючі механізми: ТГ – ЦОВВ; с/р, селищ./р, м/р (район) – ЦОВВ та інші, – створюючи умови для участі всіх учасників процесу та вироблення результативних рішень; т.б повноцінного розвитку ГС в Україні.

7. Запропоновано напрямки імплементативних європейських підходів у систему публічного управління України в контексті людиноцентризму за допомогою реалізації принципів: відкритості, участі, підзвітності, ефективності, узгодженості. Визначено систему форм оптимізації публічного управління в умовах людиноцентризму на основі європейського досвіду, що включають: впровадження нових органів публічної влади з визначеними повноваженнями; усунення дублювання функцій; зменшення витрат; оновлення комплексу механізмів взаємодії влади і суспільства з уведенням механізмів прямої дії у напрямках: «людина – територіальна громада країни»; «людина – територіальна громада»; «людина – район»; «людина – регіон» та інші. Сформовано концептуальний підхід до розподілу компетенцій між різними рівнями

управління: місцевим, регіональним і центральним, який дозволяє: розширити коло участі суб'єктів публічного управління у виробленні політичних та соціально-економічних рішень; оновити форми комунікації; спростити законодавство; удосконалити комплекс механізмів взаємодії між органами публічної влади, інститутами громадянського суспільства і громадянами; Серед форм та інструментів взаємодії органів влади та інститутів громадянського суспільства в сучасних умовах запропоновано застосувати: інструменти онлайн комунікації, інструменти за допомогою яких громадяни отримують інформацію від влади та надають зворотній зв'язок, як правило не особистий; комунікація особиста та неособиста громадян з владою відбувається шляхом залучення інструментів як особистої, так і віддаленої взаємодії та отримання інформації; взаємодія громадян з органами влади відбувається шляхом обміну експертними думками, дорадництва, допомоги влади у вирішенні проблем окремих суспільних груп; співдія громадян, громадських організацій та органів влади відбувається шляхом реалізації спільних проєктів або проєктів за підтримки органів влади чи за підтримки окремих громадських груп, які є взаємовигідними та спрямовані на спільний результат.

8. Сформувані на основі концепту «територіальна громада України» оновлення комплексу механізмів взаємодії влади і суспільства (з уведенням механізмів прямої дії). Запропоновано і алгоритм трансформації від «навздогінної» до української моделі ГС, який викладено у послідовність дій за трьома основними етапами: I етап – виявлення наслідків, детермінованих радянським минулим для їх подолання; II етап – синергія влади і суспільства у визначених напрямках; III етап – перманентна реалізація комплексу завдань щодо формування української моделі ГС. На кожному етапі – здійснення моніторингу процесу трансформацій. Участь влади у справах суспільства представлена у гармонійному співвідношенні, що є важливою умовою для розвитку ГС (його інститутів). *Українська модель ГС* створюється з урахуванням культурно-історичних, національно-етнічних та соціально-економічних особливостей розвитку українського суспільства. У центрі уваги – громадянин (вільний індивід-власник), від якого вибудовується і вся система публічного управління. Серед сутнісних ознак моделі визначено: розвинена система інститутів демократії; правова захищеність громадян; конкуренція інститутів, структур, суспільних груп населення; визнання та забезпечення широкого спектру прав і свобод людини; вільне формування громадської думки, її плюралізм; високий рівень громадянської культури й освіти населення; багатокладна економіка; питома та визначальна вага у суспільстві середнього класу (40-70%); розвинена система самоврядування; переважання соціальної політики у діяльності держави (підвищення економічної ефективності та загального добробуту).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1.1. Публікації у наукових фахових виданнях України

монографічні видання:

1. Шаульська Г. М. Громадянське суспільство і публічне управління України крізь призму людиноцентричної парадигми: теорія і практика: монографія. Київ : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2022. 300 с.

статті у наукових фахових виданнях України:

2. Шаульська Г. М. Короткий огляд еволюції громадянського суспільства в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. Київ, 2018. № 1. С. 101–105.

3. Шаульська Г. М. Концепція громадянського суспільства і публічне управління. *Аспекти публічного управління*. Дніпро, 2018. № 6(1–2). С. 58–63.

4. Шаульська Г. М. Моделі громадянських суспільств та особливості сучасного громадянського суспільства в Україні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. Запоріжжя, 2018. № 1 (61). С. 188–191.

5. Шаульська Г. М. Сучасні механізми публічного адміністрування: питання удосконалення. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. Київ, 2018. № 2. С. 121–126.

6. Шаульська Г. М. Щодо теорії виникнення та розвитку ідеї громадянського суспільства. *Право та державне управління*. Запоріжжя, 2018. № 1 (30). Том 2. С. 47–51.

7. Шаульська Г. М. Публічне адміністрування: теорія та методологія. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. Запоріжжя, 2018. №2. С. 30–33.

8. Шаульська Г. М. Сучасні західні управлінські моделі. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. Київ, 2018. № 3. С. 111–116.

9. Шаульська Г. М. Законодавче забезпечення розвитку громадянського суспільства в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. Київ, 2018. № 4. С. 99–104.

10. Шаульська Г. М. Громадянське суспільство в умовах реформування країни. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. Київ, 2018. № 5. С. 162–169.

11. Шаульська Г. М. До питання законодавчого забезпечення громадянського суспільства в Україні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. Запоріжжя, 2018. № 3. С. 136–141.

12. Шаульська Г. М. Реформування системи публічного управління: нормативно-правовий аспект. *Право та державне управління*. –Запоріжжя, 2018. № 4. С. 193–198.

13. Шаульська Г. М. Реформування сучасної системи місцевого самоврядування. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. Київ, 2019. № 1. С. 154–162.

14. Шаульська Г. М. Деякі сучасні механізми взаємодії влади і громадянського суспільства: аналіз ефективності. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. Київ, 2019. № 2. С. 181–189.

15. Шаульська Г. М. Принципи «належного врядування»: перспективи впровадження в Україні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. Запоріжжя, 2019. № 2. С. 140–143.

16. Шаульська Г. М. Принципи врядування ЄС та впровадження багаторівневої моделі публічного управління в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. Київ, 2019. № 3. С. 143–151.

17. Шаульська Г. М. Взаємозв'язок розвитку ринку землі та громадянського суспільства в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. Київ, 2019. № 6. С. 86–95.

18. Шаульська Г. М. Публічне управління та трансформації української моделі громадянського суспільства. *Аспекти публічного управління*. Дніпро, 2021. № 1. С. 35–43.

**статті у наукових періодичних виданнях інших держав, в т.ч.
включені до наукометричних баз даних Scopus / Web of Science:**

19. Шаульська Г. М. Деякі особливості формування публічного адміністрування в Україні. Правовий журнал «Закон та життя» *«Legea si Viata»*. Молдова, 2018. №5/2. С. 201–204.

20. Шаульська Г. М. Громадянське суспільство в Україні: деякі проблеми розвитку. *Visegrad Journal on Human Rights*. Братислава, 2018. № 3 (volume 2). С.185–188.

21. Шаульська Г. М. Багаторівнева модель громадського управління як основа для розвитку громадянського суспільства України. Правовий журнал «Закон та життя» *«Legea si Viata»*. Молдова, 2019. №5/2. С. 190–194.

22. Shaulska H. Models of civil society development in developing countries / Halyna Shaulska, Dmytro Arabadzhyiev, Olena Postol, Alla Lazareva, Olha Stohova. *Lex Humana* (Web of Science), ISSN 2175-0947. v. 15, n.2 (2023). Pp. 94–109.

23. Shaulska H. Legal and regulatory fundamentals of interaction of civil society and government authorities in the system of public administration / Halyna Shaulska, Iryna Kazanchuk, Hrygorii Bukanov. *Journal of Law and Political Sciences (JLPS)*. Print ISSN 2222-7288 Online ISSN 2518-5551. Impact factor value of 2.329 Vol. (37) Thirteenth year– Issue (2) April. (2023). Pp. 344–367.

24. Shaulska H. Existential aspects of human existence and the human-centered paradigm in public administration / Alona Leshchenko, Olena Lautu, Halyna Shaulska, Anatolii Yarovyi, Zorislav Makarov. *Amazonia Investiga*, ISSN 2322-6307, 12(64), (2023). Pp. 361-367. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.64.04.38>

наукові праці, які засвідчують апробацію результатів дослідження:

25. Шаульська Г. М. Деякі особливості сучасного громадянського суспільства в Україні. *Актуальні питання сьогодення: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 20 березня 2018 р.)*. Обухів, 2018. Т.3. С. 62–64.

26. Шаульська Г. М. Розвиток громадянського суспільства в Україні. Короткий огляд з історичного ракурсу. *Перспективні напрямки наукової думки: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф.* (м. Тернопіль, 18 квітня 2018 р.). Обухів, 2018. Т.5. С. 115–119.

27. Шаульська Г. М. Проблемні питання зворотного зв'язку інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади. *Публічне управління XXI століття: світові практики та національні перспективи* : зб. тез XVIII Міжнар. наук. конгресу (м. Харків, 26 квітня 2018 р.). Харків, 2018. С. 95–97.

28. Шаульська Г. М. Щодо пошуків ефективної моделі публічного адміністрування в Україні. *Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та практики: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 27–28 квітня 2018 р.). Київ, 2018. С. 116–117.

29. Шаульська Г. М. Деякі пропозиції щодо вдосконалення сучасної системи публічного адміністрування. *Публічне врядування в Україні: стан, виклики та перспективи розвитку: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяч. 100-річчю держ. служби в Україні* (м. Київ, 25 травня 2018 р.) : у 5 т./ за заг. ред. В. С. Куйбіди. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ, 2018. Т. 1. С. 112–113.

30. Шаульська Г. М. Інформатизація та реалізація механізму комунікації органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства в Україні. *Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій: міжнарод. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 25–26 травня 2018 р.). Одеса, 2018. С. 153–154.

31. Шаульська Г. М. Стан громадянського суспільства в Україні. *Сучасний рух науки: тези доп. II між народ.наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Дніпро, 28–29 червня 2018 р.). Дніпро, 2018. С. 515–518.

32. Шаульська Г. М. Сучасні західні управлінські моделі. *Теорія і практика сучасної науки: матеріали III матер. Міжнарод. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 29–30 червня 2018 р.). Херсон, 2018. С. 54-56.

33. Шаульська Г. М. Громадянське суспільство в Україні: проблеми розвитку. *Ключові питання освіти та науки: перспективи розвитку для України та Польщі: матеріали Міжнарод. мультидисцип. конф.* (м. Стальова Воля Республіка Польща, 20–21 липня 2018 р.). Wyzsza Szkoła Ekonomiczna w Stalowej Woli, 2018. С. 41–44.

34. Шаульська Г. М. Деякі підзаконні акти сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні. *Людина і закон: публічно-правовий вимір: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 5–6 жовтня 2018 р.). Дніпро, 2018. С. 9–11.

35. Шаульська Г. М. Соціокультурні трансформації громадянського суспільства в Україні. *Актуальні проблеми розвитку науки в контексті глобальних трансформацій інформаційного суспільства: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 26–27 жовтня 2018 р.). Київ, 2018. С. 90–94.

36. Шаульська Г. М. Суспільно-політичні процеси і розвиток громадянського суспільства в Україні. *Чинники розвитку юридичних наук у XXI*

столітті: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 2–3 листопада 2018 р.). Дніпро, 2018. С. 12–15.

37. Шаульська Г. М. Законодавче забезпечення реформування системи публічного управління. *Правові системи суспільства: сучасні проблеми та перспективи розвитку*: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Львів, 16–17 листопада 2018 р.). Львів, 2018. С. 17–20.

38. Шаульська Г. М. Антикорупційне законодавство України: історія і сучасність. *Антикорупційне законодавство України: проблеми забезпечення ефективності*: зб. тез доп. наук.-практ. конф., Київ: Інститут законодавства України, 2018. С. 101–105.

39. Шаульська Г. М. Законодавче забезпечення розвитку громадянського суспільства в умовах децентралізації в Україні. *Національна безпека: моніторинг реалізації законодавства України*: зб. тез доп. наук.-практ. конф., Київ: Інститут законодавства України, 2018. С. 193–199.

40. Шаульська Г. М. Правова, організаційна та фінансова автономії органів місцевого самоврядування. *Нові завдання та напрями розвитку юридичної науки у XXI столітті*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18–19 січня 2019 р.). Одеса, 2019. С. 10–15.

41. Шаульська Г. М. Моніторинг реформ громадськими організаціями. *Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій*: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25–26 січня 2019). Київ, 2019. С. 136–137.

42. Шаульська Г. М. Актуальність просвітницького механізму формування громадянських компетентностей. *Тенденції розвитку освітнього процесу у сфері державного управління в Україні та в країнах ЄС*: збірник тез науково-методичних доповідей (м. Воломін, Республіка Польща, 11–22 березня 2019 р.). Польща, 2019. С. 72–76.

43. Шаульська Г. М. Консультативно-дорадчі органи: деякі проблеми діяльності. *Наука, освіта, суспільство: інструменти і механізми сучасного інноваційного розвитку*: матеріали V Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, 29–30 березня 2019 р.), Київ, 2019. С. 103–105.

44. Шаульська Г. М. Вибори у комплексі механізмів взаємодії влади і громадянського суспільства. *Публічне управління XXI століття: синтез науки і практики*: матеріали XIX Міжнарод. наук. конгресу (м. Харків, 19 квітня 2019). Харків, 2019. С. 105–108.

45. Шаульська Г. М. Публічні громадські обговорення як механізм співпраці влади і суспільства. *Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи*: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 5–6 квітня 2019 р.). Дніпро, 2019. С. 106–108.

46. Шаульська Г. М. Концепт «територіальна громада України». *Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності*: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Львів, 19–20 квітня 2019 р.). Львів, 2019. С. 24–27.

47. Шаульська Г. М. Наглядові функції інститутів громадянського суспільства. *Теоретичний аналіз та наукові дослідження юридичної науки XXI у*

столітті: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 26–27 квітня 2019 р.). Запоріжжя, 2019. С. 46–49.

48. Шаульська Г. М. Децентралізація: деякі пропозиції щодо розподілу компетенцій. *Права людини та проблеми організації і функціонування публічної адміністрації в умовах становлення громадянського суспільства в Україні*: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 26–27 квітня 2019 р.). Запоріжжя, 2019. С. 32–35.

49. Шаульська Г. М. Механізм узгодження рішень у багаторівневому управлінні. *Розвиток правової системи України в умовах сьогодення*: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Харків 3–4 травня 2019 р.). м. Харків, 2019. С.15–17.

50. Шаульська Г. М. Комплексний механізм публічного управління: деякі пропозиції. *Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку*: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26–27 квітня 2019 р.). м. Київ, 2019. С. 119–120.

51. Шаульська Г. М. Європейський принцип відкритості у врядуванні: досвід для України. *Сучасне правотворення: питання теорії та практики*: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 31 травня – 1 червня 2019 р.). Дніпро, 2019. С. 152–154.

52. Шаульська Г. М. Функціонування механізму публічного адміністрування. *Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі*: матеріали II Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28–29 червня 2019 р.). м. Київ, 2019. С. 91–93.

53. Шаульська Г. М. Синергійна взаємодія суб'єктів у системі публічного управління. *Сучасний рух науки*: матеріали VII Міжнарод. наук.-практ. конф. №7 (м. Дніпро, 6–7 червня 2019 р.). Дніпро, 2019. С. 1838–1845.

54. Шаульська Г. М. Комплексний механізм публічного адміністрування. *Сучасні світові тенденції розвитку науки, технологій та інновацій*: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 28–29 червня 2019 р.). Ужгород, 2019. С. 65–68.

55. Шаульська Г. М. Консультативно-дорадчі органи в системі правових механізмів публічного управління. *Законодавчі аспекти модернізації механізмів публічного управління та адміністрування в Україні* / Заг. ред. О. Л. Копиленка., В. Є. Воротіна. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2019. С. 130–136.

56. Шаульська Г. М. Захист прав і свобод осіб, порушених внаслідок тимчасової окупації України. *Бюлетень моніторингу законодавства з питань деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України*/ Заг. ред. О.Л. Копиленка. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2020. С. 185–192.

57. Шаульська Г. М. Децентралізація: деякі проблеми в системі суб'єктів владних повноважень на місцях. *Публічне управління XXI століття: портал можливостей*: зб. тез XX Міжнар. наук. конгресу (м. Харків, 23 квіт. 2020 р.). Харків, 2020. С. 240–243.

58. Шаульська Г. М. Публічна служба в зарубіжних країнах: основні моделі. *Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі*: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26–27 червня 2020 р.). м. Київ, 2020. С. 92–95.

59. Шаульська Г. М. Законодавче забезпечення цифрових трансформацій у публічному врядуванні. *Цифрова Україна: конституційно-правова модель*: матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Київ, 20–21 травня 2020 р.). м. Київ, 2020. С. 265–270.

60. Шаульська Г. М. Основні моделі державного управління. *Інноватика в сучасній освіті та науці: теорія, методологія, практика*: матеріали III Міжнарод. літнього наук. симпозіуму (м. Одеса, 24-25 липня 2020 р.). м. Одеса, 2020. С. 74–76.

61. Шаульська Г. М. Гендерно обумовлене насильство в умовах збройного конфлікту на Сході України: законодавчий аспект. *Актуальні проблеми впливу збройного конфлікту на Сході України на появу й поширення гендерно обумовленого насильства та забезпечення доступу до правосуддя*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Київ, 18 вересня 2020 р.). м. Київ, 2020. С. 323–327.

62. Шаульська Г. М. Центральні органи виконавчої влади: проблеми і перспективи розвитку. *Публічне управління XXI століття: погляд у майбутнє*: матеріали XXI Міжнарод. наук. конгресу (м. Харків, 21 квітня 2021). Харків, 2021. С. 84–87.

63. Шаульська Г. М. Стратегічні напрямки реформування державного управління. *Наука, технології, інновації: світові тенденції та регіональний аспект*: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24–25 вересня 2021 р.). м. Одеса, 2021. С. 83–86.

64. Шаульська Г. М. Інформаційні технології в системі виконавчої влади. «Держава у смартфоні» (у співавторстві з О. В. Геселевим) / «Цифрова Україна»: конституційно-правова модель / За заг. ред. Р. О. Стефанчука, О. Л. Копиленка, Є. Р. Бершеди, О. М. Клименко. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2021. С. 287–324.

65. Шаульська Г. М. Завершальний етап децентралізації: деякі пропозиції до перетворень. *Здобутки та перспективи розвитку конституціоналізму в Україні*: зб. тез доп. наук.-практ. конф., Київ: Інститут законодавства України, 2021. С. 255–258.

66. Шаульська Г. М. Антикорупційний кодекс: актуальність та перспективи створення / «Новітні орієнтири кодифікаційної діяльності» / За заг. ред. Є. Р. Бершеди. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2021. С. 390–399.

67. Шаульська Г. М. Місцеве самоврядування в умовах воєнного стану. *Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі*. матеріали V Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24–25 червня 2022 р.). м. Київ, 2022. С. 88–91.

68. Шаульська Г. М. Реалізація механізмів народовладдя в умовах воєнного стану: деякі законодавчі зміни. *Інноваційні наукові дослідження*:

теорія, методологія, практика: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Київ, 27–28 лютого 2023 р.). м. Київ, 2023. С. 57–61.

АНОТАЦІЯ

Шаульська Г. М. Взаємообумовлений розвиток публічного управління та громадянського суспільства на засадах людиноцентризму в Україні – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України. Львів, 2024. 436 с.

У дисертації досліджується проблематика взаємообумовленого розвитку в Україні публічного управління, громадського суспільства на засадах людиноцентризму. Автором досліджено концепції державного управління, публічного управління та адміністрування; в аспекті праць відомих зарубіжних та вітчизняних дослідників проаналізовано історію розроблення проблематики, понятійно-категоріального апарату; моделі та механізми публічного управління та адміністрування. Досліджено світовий досвід багатопланової проблематики громадянського суспільства; формування його ідеї, основних понять, ознак, різновидів; проаналізовано еволюцію розвитку, генезис концепцій, основні відомі моделі. Проаналізовано трансформаційні процеси сучасної управлінської системи і основні проблеми; значення місцевого самоврядування в моделі публічного управління; функціональність сучасних вертикальних та горизонтальних механізмів взаємодії влади і суспільства. Здійснено аналіз сучасного стану громадянського суспільства та інститутів в умовах реформування країни, виявлено основні проблеми формування, та законодавче забезпечення його розвитку.

На засадах людиноцентризму розроблено та обґрунтовано взаємопов'язані моделі і концепції публічного управління та громадянського суспільства для забезпечення їх взаємообумовленого розвитку; розроблено рекомендації щодо удосконалення комплексу механізмів взаємодії влади і суспільства.

Ключові слова: громадське суспільство, публічне управління, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, механізми публічного управління та публічного адміністрування.

ANNOTATION

Shaulska H. M. Interdependent development of public administration and civil society through human-centrism in Ukraine. – Qualifying scientific paper as the manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of doctor of sciences of public administration, specialty 25.00.02 – Mechanisms of Public Administration. – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2024. 436 p.

The dissertation examines the problems of interdependent development of public administration and civil society based on human-centeredness in Ukraine. The author

researched the concepts of state management, public management and administration; in terms of the works of well-known foreign and domestic researchers, the history of the development of the problem, conceptual and categorical apparatus is analyzed; models and mechanisms of public management and administration. The world experience of multifaceted issues of civil society was studied; formation of its idea, basic concepts, features, varieties; the evolution of development, the genesis of concepts, the main known models are analyzed. The transformational processes of the modern management system and the main problems are analyzed; the importance of local self-government in the model of public administration; the functionality of modern vertical and horizontal mechanisms of interaction between government and society. An analysis of the current state of civil society and institutions in the conditions of the country's reform was carried out, the main problems of its formation and legislative support for its development were identified.

Interrelated models and concepts of public administration and civil society have been developed and substantiated on the basis of human-centrism to ensure their interdependent development; developed recommendations for improving the complex of mechanisms of interaction between the government and society.

In the first section «Installation and development of conceptual provisions of public administration in the Context human-centrism» the determinants of the formation of the conceptual-categorical apparatus, essential features, and correlation of the concepts «state administration» and «public administration» are clarified.

In the second section «Theoretical and methodological foundations of the development of civil society, its multi-aspect content» the conceptual and categorical apparatus is investigated.

The third chapter «Organizational and legal principles of Reforming the public administration system» analyzed the transformational processes and main problems in the modern public administration system; the dominant importance of local self-government in the model of public administration is revealed, and the functionality of vertical and horizontal mechanisms of interaction between the government and civil society is clarified.

In the fourth section «Analysis of the factors of the formation of modern civil society in Ukraine», an analysis of the civil society according to economic, political, and socio-cultural development criteria was carried out, problematic phenomena that affect the formation of a modern civil society in Ukraine were identified.

In the fifth chapter, «A new paradigm for the development of public administration and civil society in Ukraine», the synthesis of research results, as well as taking into account the relevance of the human-centered paradigm, made it possible to develop a five-level model and concept of public administration, the focus of which is on the citizen, and on the sub-national level local self-government bodies and executive committees operate on an equal footing.

Key words: civil society, public administration, public authorities, local authorities, public administration and public administration mechanisms.